

Onderzoek 'Kerk door de ogen van de gast'

Informatie voor plaatselijke kerken

Rotterdam, november 2023

Geachte kerkleiding,

Graag nodig ik u uit om deel te nemen aan het onderzoek 'Kerk door de ogen van de gast'. In dit onderzoek gaat het om de vraag hoe iemand die niet betrokken is bij kerk en christelijk geloof een kerkelijke bijeenkomst beleeft. Bij een 'kerkelijke bijeenkomst' kunt u denken aan een kerkdienst, een viering, een samenkomst of welke term daarvoor ook mag worden gebruikt in uw situatie.

Doel van het onderzoek

Doel van het onderzoek is na te gaan hoe een gast die zelf niet betrokken is bij kerk en christelijk geloof het bijwonen van een kerkelijke bijeenkomst ervaart. Op die manier houdt de gast de plaatselijke kerk een spiegel voor. Hoe gastvrij is de kerkelijke gemeenschap? Hoe toegankelijk is de taal? Hoe komt de muziek op de gast over? En, heel belangrijk: ervaart de gast iets van een ontmoeting met God? Motiveert het bezoeken van een kerkelijke bijeenkomst de gast om vaker te komen, of juist niet?

Belang van het onderzoek

Je kunt je afvragen waarom je dit zou willen weten. Waarom is dit belangrijk?

Juist in deze tijd, waarin veel mensen weinig of geen kennis hebben van christelijk geloof, Bijbel en kerk, zien we regelmatig dat mensen wel interesse hebben in geloof, maar niet goed de stap naar een kerk durven zetten. Als ze dat wél een keer doen, is het belangrijk dat zo'n bezoek niet op een onnodige afknapper uitloopt. Als plaatselijke kerk heb je zelf misschien het idee dat je heel gastvrij bent, maar ervaart een gast dat ook? In de praktijk blijkt dat er soms kleine dingen zijn die enorm kunnen helpen: een toeschietelijke gastheer of gastvrouw, duidelijke informatie op papier of op een scherm, enzovoorts. Dit onderzoek zou ook belangrijke informatie kunnen geven over de vraag onder welke omstandigheden mensen iets ervaren van God, van 'het hogere' of hoe zij dat zelf wellicht ook omschrijven. Heeft dat te maken met muziek? Met stiltemomenten? Met rituelen? Met een bepaald woordgebruik? Voor de

apostel Paulus is dit een heel belangrijk punt. In 1 Korinthiërs 14: 22-25 benadrukt hij dit: een niet-gelovige gast die een keer een samenkomst bezoekt, moet niet het idee krijgen dat de samenkomst alleen voor insiders bedoeld is. Voor Paulus is het van belang dat de gast tot de ontdekking komt: 'God is in uw midden!' Dit bijbelgedeelte is dan ook de bijbelse motivatie voor dit onderzoek. Het staat in het bredere kader van de gastvrijheid, die op veel plaatsen in de Bijbel wordt onderstreept.

Voor een plaatselijke kerk kan dit onderzoek een heel aantal waardevolle inzichten opleveren. Dat kunnen kleine, organisatorische puntjes zijn waarmee je als kerk je gastvrijheid kunt verbeteren. Gasten kunnen goede suggesties doen. Ook hun beleving van het geheel is van waarde. Positieve feedback kan je als plaatselijke kerk bemoedigen. Kritische feedback kan je aan het denken zetten: hoe groot is de kloof tussen wat er binnen de kerk gebeurt en wat mensen 'van buiten' daarvan begrijpen? En als er sprake is van een kloof, wat betekent dit dan voor de geloofsgemeenschap?

Opzet van het onderzoek

Het is de bedoeling dat 30 tot 60 plaatselijke kerken deelnemen aan dit onderzoek. In het ideale geval zijn dit kerken uit het hele spectrum van kerken in Nederland. Globaal onderscheid ik daarbij drie stromingen: rooms-katholiek, protestants (zoals Protestantse Kerk, Nederlandse Gereformeerde Kerken, Christelijke Gereformeerde Kerken) en evangelisch (Evangelische Gemeenten, Pinkstergemeenten, Baptistengemeenten enz). Het zou heel mooi zijn als uit elke stroming 10 tot 20 plaatselijke kerken zouden deelnemen.

Elke deelnemende plaatselijke kerk vraagt vijf niet-kerkelijke gasten om één kerkelijke bijeenkomst mee te maken en daarover een vragenlijst in te vullen. De vragenlijst is digitaal, maar kan ook op papier ingevuld worden. Het is een uitgebreide vragenlijst, het invullen kost ongeveer 30 tot 45 minuten. Op deze manier zullen er 150 tot 300 ingevulde vragenlijsten binnenkomen. Er zijn meerkeuzevragen en ook open vragen.

U als leidinggevend van de plaatselijke kerk krijgt de ingevulde enquêteformulieren te zien van de mensen die in uw plaatselijke kerk een bijeenkomst hebben bijgewoond.

De onderzoeksresultaten zullen worden verwerkt in een boek. Hoewel er door deskundigen kritisch is meegekeken naar de opzet van het onderzoek, zal dit boek niet een wetenschappelijk rapport worden. Het zal een verslag zijn dat goed leesbaar is voor een breed publiek. In dit boek zal ook een hoofdstuk staan met bijbelse bezinning op de thematiek van gastvrijheid, onder meer naar aanleiding van de passage uit 1 Korinthiërs 14 die hierboven werd aangehaald. Het boek zal daarnaast een handleiding bevatten voor plaatselijke kerken die in de toekomst zelf in hun eigen situatie een dergelijk onderzoek willen opzetten.

Iedere deelnemende plaatselijke kerk krijgt aan het einde van de rit een boek toegezonden.

Een paar aandachtspunten

Er zijn een paar aandachtspunten bij dit onderzoek:

- gasten vullen individueel een vragenlijst in, niet gezamenlijk;
- als een plaatselijke kerk meer dan vijf mensen vraagt om een vragenlijst in te vullen, zullen alleen de eerste vijf ingevulde vragenlijsten worden meegenomen in het landelijke onderzoek. Dit om te voorkomen dat de ene plaatselijke kerk een groter stempel zet op de uitkomsten dan de andere. De plaatselijke kerkleiding krijgt wel alle ingevulde formulieren doorgestuurd die op die kerkgemeenschap betrekking hebben;
- de ingevulde formulieren worden aan de plaatselijke kerkleiding doorgestuurd als vertrouwelijke informatie, waaruit geen informatie mag worden gedeeld met de rest van de geloofsgemeenschap. Deelnemers aan het onderzoek weten dat hun ingevulde formulier door de plaatselijke kerkleiding én door mij als onderzoeker gelezen wordt, en geven daarvoor ook toestemming. Als plaatselijke kerkleiding mag u de gegevens een jaar lang bewaren, daarna moeten ze worden vernietigd of gewist, dit vanwege de privacy;
- deelnemers geven zelf een voornaam op (hun echte voornaam of een verzonnen voornaam) en hun werkelijke leeftijd op het moment dat ze de kerkelijke bijeenkomst bezochten. Met die

twee gegevens kunnen zij in het boek geciteerd worden, bijvoorbeeld: 'Sander (35) genoot erg van de muziek, vooral van de orgelmuziek in de katholieke parochie die hij bezocht.' Ook dat weten zij vooraf.

- in het boek zal nergens worden vermeld op welke plaatselijke kerk een citaat van toepassing is. Dan is de anonimiteit onvoldoende gewaarborgd. Wel kan worden aangegeven tot welke stroming de betreffende kerk behoort: katholiek, protestants of evangelisch.

Het vinden van deelnemers

Hoe vind je deelnemers? Wie zou aan zo'n onderzoek mee willen doen? Uit een eerder soortgelijk onderzoek is mij gebleken dat het vinden van deelnemers minder moeilijk is dan het misschien lijkt. Bijna iedereen heeft in zijn of haar netwerk wel mensen die niet betrokken zijn bij kerk en christelijk geloof. Het kan gaan om mensen die niet geloven, maar ook om mensen die een andere religie aanhangen dan het christelijk geloof (bijvoorbeeld islam, hindoeïsme, boeddhisme, Jodendom). Veel mensen zijn bereid om te helpen bij een onderzoek, zeker als ze daarvoor worden uitgenodigd door vrienden, collega's, burens of anderen met wie al een goed contact bestaat. Vooral als er in het verleden al eens gesprek geweest is over geloof, is het niet moeilijk om de vraag voor te leggen: 'We doen als plaatselijke kerk mee aan een landelijk onderzoek. Aan mensen die niet direct betrokken zijn bij kerk en christelijk geloof vragen we om een keer een samenkomst/kerkdienst/viering mee te maken en daarover een vragenlijst in te vullen. Zou je het leuk vinden om daaraan mee te doen?'

Deelnemers mogen zelf beslissen wanneer ze een bijeenkomst bezoeken, als dit maar wel is **vóór 1 maart 2024**. Het mag een feestelijke dienst zijn, zoals met Kerst, of bijvoorbeeld een bijeenkomst met doopbediening. Het mag ook een 'gewone', reguliere bijeenkomst zijn. Degene die een deelnemer uitnodigt mag ook advies geven en een bepaalde bijeenkomst aanbevelen.

Er zijn nog andere manieren om deelnemers te werven: via een stukje in een lokale krant, via social media (denk bijvoorbeeld aan buurtapps), via een flyer of andere media. Dat kunnen goede manieren zijn om mensen te vinden. Al is de persoonlijke uitnodiging wel vaak het meest effectief.

Tegenprestatie voor de deelnemers

Je vraagt als plaatselijke kerk best veel van deelnemers: een dagdeel op zondag (meestal) en ook zo'n 30 tot 45 minuten om de vragenlijst in te vullen. Wat staat hier voor de deelnemer tegenover? Allereerst natuurlijk een ervaring, die hopelijk waardevol is. Misschien komt er ook een betekenisvol gesprek uit voort met degene die hem of haar heeft uitgenodigd.

Natuurlijk is het wel heel leuk als je als plaatselijke kerk elke deelnemer een attentie geeft. Dat kan van alles zijn, afhankelijk van je budget en van je creativiteit.

Daarnaast is mijn verzoek aan elke deelnemende plaatselijke kerk om elke deelnemer een exemplaar van het boek te geven als dat is uitgekomen (waarschijnlijk voorjaar 2025). Dat is correct en attent, zeker omdat er in het boek veel citaten van deelnemers zullen staan. Voor dit doel ontvangt u als deelnemende plaatselijke kerk gratis exemplaren voor iedere gast die een vragenlijst heeft ingevuld, tot een maximum van vijf. Mochten er meer mensen een vragenlijst hebben ingevuld, dan worden deze vragenlijsten, zoals hierboven vermeld, niet meegenomen in het landelijke onderzoek. U kunt dan zelf voor deze deelnemers exemplaren van het boek kopen. Het boek zal naar schatting tussen de € 20,- en de € 25,- gaan kosten.

Hoe doet u mee?

Als u aan dit onderzoek mee wilt doen, vraag ik u dit aan mij door te geven **vóór 1 december 2023**. Ik stuur u een bericht terug om uw deelname te bevestigen.

Vervolgens kunt u deelnemers gaan werven. Ik stuur u een informatiebrief voor mensen die overwegen deel te nemen, die aan hen kan worden doorgegeven. Als de deelnemers de kerkelijke bijeenkomst bezocht hebben, kunnen zij digitaal de vragenlijst invullen. Is dat bezwaarlijk, dan kunnen ze ook een papieren exemplaar invullen. Ik stuur u de vragenlijst als PDF-document, u kunt dat voor de betreffende deelnemer uitprinten. De deelnemer kan de lijst dan zelf naar mij opsturen.

Alle vragenlijsten heb ik graag binnen **vóór 15 maart 2024**.

De ingevulde vragenlijsten die betrekking hebben op uw geloofsgemeenschap krijgt u van mij per email toegezonden. Nogmaals: dit is vertrouwelijke informatie, alleen bestemd voor de plaatselijke kerkleiding.

U zorgt dus voor de attenties voor de deelnemers.

Als het boek uitgekomen is krijgt u daarvan bericht. U ontvangt dan uw eigen exemplaar en de exemplaren voor de (maximaal vijf) deelnemers die aan het landelijke onderzoek hebben meegegaan.

Persoonlijk

Wellicht kennen wij elkaar (nog) niet en vraagt u zich af met wie u te maken hebt. Als u aan het onderzoek meedoet, geeft u me daarmee ook vertrouwen, dat realiseer ik mij. Vandaar dat ik wat meer over mijzelf wil vertellen. Mijn naam is René van Loon, geboren in 1966, getrouwd en vader van vier volwassen kinderen. Ik ben predikant in de Protestantse Kerk in Nederland. Van oorsprong kom ik uit Brabant (Werkendam en Baarle-Nassau), ik studeerde economie in Rotterdam (1984-1989). Daarna werkte ik als toeruster voor de christelijke studentenbeweging IFES-Nederland (1989-1999) en studeerde ik in deeltijd theologie aan de Universiteit Utrecht. Mijn afstudeerscriptie ging over kerktoetreding en bevatte de resultaten van vijftien diepte-interviews met mensen die op latere leeftijd toetraden tot een christelijke kerk. Vijf werden katholiek, vijf protestants en vijf evangelisch. Vanaf 1999 werkte ik voor de Hervormde wijkgemeente Schollevaar te Capelle aan den IJssel, eerst twee jaar als kerkelijk werker en vervolgens nog twaalf jaar als predikant. Sinds 2013 ben ik verbonden aan de Hervormde wijkgemeente De Samaritaan in Rotterdam-Centrum.

Tot nu publiceerde ik veertien boekjes en boeken, zoals vijf bijbelstudieboekjes in de *Kringserie* (Jongbloed). In 1994 verscheen als cursusmap de *Oriëntatiecursus christelijk geloof* (uitgave IZB/IFES-Nederland), later uitgebracht als boek (*Oriëntatie. Cursus christelijk geloof*, IZB-Ark). Verder zijn in dit kader misschien het vermelden waard: *Kerk voor de buurt* (Boekencentrum, 2009) en *Lente in de kerk* (KokBoekencentrum, 2020).

Rondom het boek *Lente in de kerk* is in 2020 een digitaal project opgezet door Weetwatjegeloof.nl en de IZB. Dat begon met een online event, gefaciliteerd door de EO:

<https://www.eo.nl/thema/zingen-en-bidden/lente-in-de-kerk>

Vervolgens waren er 18 webinars over onderwerpen die met dit thema verband hielden:

<https://www.weetwatjegeloof.nl/les/geef-de-lente-de-ruimte/>

Aan dit project werd meegewerkt door tal van organisaties, waaronder het Centrum voor Parochiespiritualiteit, Samen Kerk in Nederland (SKIN), Dienstencentrum van de Christelijke Gereformeerde Kerken, de Theologische Universiteit Kampen-Utrecht en A Rocha Nederland.

Wat mij altijd boeit is het snijvlak tussen enerzijds de kerk en de gelovige en anderzijds de belangstellende zonder kerkelijke achtergrond. Vandaar ook het huidige onderzoek, waarin ik opnieuw mag samenwerken met diverse organisaties, waaronder de IZB, Weetwatjegeloof.nl, het Centrum voor Parochiespiritualiteit, het Dienstencentrum van de Christelijke Gereformeerde Kerken en Missie Nederland.

Ik hoop dat u met dit onderzoek mee wilt doen!

Met een hartelijke groet!

René van Loon

Predikant in de Protestantse Kerk.

Heer Vrankestraat 19-C,

3036 LA Rotterdam,

Tel. 010-4426280,

Mobiel 06-47349346,

Email c.m.van.loon@freeler.nl